

Het netwerk plattelandsopbouwwerk Noord-Nederland

Plattelandsopbouwwerk moet weer op de kaart van overheden, instellingen, beleidsmakers, beleidsregisseurs en betrokken opbouwwerkers zelf. Er is behoefte aan een nieuwe generatie plattelandsopbouwwerkers die klaar staat om in de komende jaren het stokje over te nemen van een vergrijzende generatie opbouwwerkers.

Regionale (beroeps)organisaties voor opbouwwerkontwikkeling in het noorden (KIONN en NOK), het Landelijk Centrum Opbouwwerk en twee Hogescholen (NHL en van Hall/Larenstein) hebben hiervoor de uitdaging opgepakt door het project 'netwerk plattelandsopbouwwerk' te starten. Dit project is bedoeld om het plattelandsopbouwwerk in Noord- en Oost-Nederland een impuls te geven, verder te ontwikkelen en te vernieuwen.

Wat moet het opleveren

Het netwerk streeft er naar om synergie te organiseren tussen drie taakvelden die gewoonlijk los van elkaar worden ontwikkeld.

- Zorgen dat er op termijn geschoolde opbouwwerkers instromen met affiniteit voor plattelandsvraagstukken.

- Zorgen dat de huidige opbouwwerkers een impuls krijgen om innovatief en creatief aan de slag te blijven.
- Zorgen dat er naast innovaties in het fysieke domein meer innovaties komen op het terrein van het sociale.

Samenstelling

Het netwerk is enerzijds een ondersteunings- en anderzijds een ontwikkelnetwerk. Transfers kunnen plaatsvinden tussen de uitvoerende opbouwwerkers onderling en tussen opbouwwerkers en de opleidingen (studenten).

Dit houdt in dat de ondersteunings- of ontwikkelingsvraag centraal staat en het netwerk deze ondersteuning en ontwikkeling als haar primaire taak ziet. Afhankelijk van de wensen en behoeften voor ondersteuning en ontwikkeling worden relevante, externe actoren uitgenodigd aan het netwerk deel te nemen.

De samenstelling van het netwerk kan dan ook erg divers zijn. De 'kern' wordt gevormd door de hierboven genoemde initiatiefnemers voor het netwerk. Een tweede groep vormen de welzijns werkers en hun organisaties die in plattelands situaties opbouwwerk verrichten en studenten van beide opleidingen die zich willen bekwalen in het werken in en met plattelands gemeenschappen.

Verder staat het netwerk open voor allerlei organisaties die te maken hebben met en een bijdrage willen leveren aan samenlevingsopbouw in plattelands situaties. Samenwerking met het netwerk rond het Europese programma Leader Plus ligt voor de hand.

Het netwerk is bedoeld om plattelandsopbouwwerk een impuls te geven en verder te ontwikkelen en vernieuwen

Organisatie

Om een netwerk op te zetten en in stand te houden is een aantal factoren van belang: gezamenlijke motivatie en/of doelstelling, continuïteit, diversiteit in samenstelling en betrokkenheid van deelnemers.

De keuze van een organisatie (of individuele werker) om aan het netwerk deel te nemen is in hoge mate afhankelijk van de vraag of het netwerk ook iets oplevert. Dat betekent dat de deelnemers elkaar vinden op het gezamenlijke, maar dat men daarin ook eigen belangen heeft. Het vertrekpunt om deel te nemen aan het netwerk is de gezamenlijke motivatie

Lector social work Bert Middel onderstreept tijdens zijn inleiding op de werkconferentie "Het fysieke ontmoet het sociale" nut en noodzaak van het Netwerk Plattelandsopbouw

om het plattelandsopbouwwerk de impuls te geven die het verdient en/of nodig heeft. In het samenwerkingsverband van het netwerk plattelandsopbouwwerk ontstaan de mogelijkheden hiervoor. Deelnemende organisaties uit het werkveld, de beide hogescholen en het KIONN/LCO gaan een verbinding aan op basis van inhoudelijke thema's. Per thema wordt een product in de vorm van een paper, een studieverslag of een presentatie geproduceerd. Producten zijn tweezijdig qua opbrengst: er is sprake van voortschrijdend inzicht ten behoeve van het werkveld en ten behoeve van de opleidingen.

De producten komen ter beschikking van het gehele netwerk. Jaarlijks is er een netwerkbijeenkomst waarop producten worden gepresenteerd en het 'contract' voor een volgend jaar opnieuw wordt aangegeven.

De continuïteit in het netwerk wordt gewaarborgd door de kern van initiatiefnemende organisaties. De continuïteit bestaat uit twee aspecten: in de eerste plaats het organiseren van bijeenkomsten en in tweede plaats het verzorgen van de informatie en communicatie rond het netwerk.

Dit zal zoveel mogelijk in digitale vorm via internet beschikbaar worden gesteld aan

een zo breed mogelijk publiek. Het netwerk kan via twee internetsites worden geraadpleegd:

www.KIONN.nl
www.Pattelandsopbouwwerk.nl

Start netwerk

Tijdens een werkconferentie op 29 september jongstleden in een voormalig kerkje in Annerveenschekanaal in Drenthe is het netwerk van start gegaan. Voor de bijeenkomst waren het werkveld in de vier noordelijke provincies en de Flevopolder uitgenodigd, alsmede studenten van beide hogescholen. Meer dan zeventig deelnemers hebben zich aange-

En analyse op dorpsniveau kan gemeenschappelijke zaken in beeld brengen bij overheden

meld: een representatieve mix van het noordelijke veld van samenlevingsopbouw op het platteland. De werktitel van de bijeenkomst luidde: 'Het fysieke ontmoet het sociale'.

Op de bijeenkomst zijn inleidingen gehouden door de lector Plattelandsvernieuwing, Willem Foorthuis en door de lector social work, Bert Middel ten einde nut en noodzaak van het netwerk te onderstrepen. Middels een Open Space Conference hebben vervolgens alle deelnemers hun inbreng kunnen leveren aan de thema's die binnen het netwerk ontwikkeld zouden kunnen worden. Acht thema's zijn de revue gepasseerd in deelworkshops. Hieronder volgt een impressie.

Uitkomst van de workshops

Hoe bereik je jongeren?

Uit onderzoeken blijkt dat 10 procent van de jongeren behoort tot een risicogroep in de zin van vandalisme, overgewicht en te weinig beweging.

In het gebied van Jan zijn dat vijfhonderd jongeren. Maar je vindt ze niet terug. Jan vraagt zich dus af: "Wie heeft er nu eindelijk een probleem? Wie is er eigenaar van het probleem? En wie ervaart het als een probleem?"

Hoe kun je een antwoord vinden op deze vragen?

Hoe voorkom je onteigening van dorpsplannen?

Verenigingen van dorpsbelangen maken samen met de gemeente dorpsvisies. Het gaat om plannen met een tienjarig perspectief. Als het plan klaar is wordt het aan het gemeentebestuur aangeboden. Daarna is het nog louter een gemeentelijke zaak: de uitvoering ligt bij de diensten en bewoners hebben daarover geen zeggenschap meer. Het hangt sterk af van de kracht van bewonersorganisaties of zij ook bij de uitvoering weer een voet tussen de deur krijgen.

Hoe gaan we om met de zogenaamde jongerenketen?

In de gemeente De Wolden, in Drenthe is het opbouwwerk betrokken bij de gemeentelijke beleidsvorming rond de zogenaamde 'keten'.

De kwestie is of er voldoende ruimte voor de jeugd, sociaal en fysiek, in de dorpen aanwezig is. Jongeren organiseren hun eigen ruimte door een caravan of oude keet in te richten als ontmoetingscentrum. De vraag is wie precies de probleemhouder is: welzijn, de gemeente of de jeugd. Moet welzijn zich druk maken over van zelfredzaamheid getuigende oplossingen van jongeren zelf?

Is de Identiteitswerkplaats formule ook elders toepasbaar?

De hogeschool Van Hall-Larenstein heeft in Annerveeschekanaal de Identiteitswerkplaats ingericht in de voor-malige kerk. Studenten werken met bewoners aan een verkenning van de mogelijkheden van het dorp als het oude kanaal weer in gebruik wordt genomen voor vaarrecreatie. Het instrument werkplaats moet meer bekend worden. Als blijkt dat het concept werkt kunnen er meer organisaties van de werkplaats gebruik maken. Uit de vele vragen in deze workshop bleek de onbekendheid met het werkplaatsconcept. De werkplaats heeft studenten vanuit verschillende richtingen beschikbaar die aan projecten werken. Opdrachten komen van organisaties; in die zin werken de studenten vraaggericht.

Hoe zorgen we voor voldoende plattelandsopbouwwerkers?

Het thema is vanuit de situatie in Noord-Holland aan de orde gesteld. Opbouwwerk bestaat wel in de grote steden, maar nauwelijks op het platteland. Vragen die de revue gepasseerd zijn: is het stedelijk opbouwwerk geschikt om zich te verbreden naar het platteland?

Welke dienstverlening wil je in het platteland uitzetten en wie moet betalen?

Het feit dat er in Noord-Holland 65 gemeenten zijn, maakt het noodzakelijk dat de dorpen zelf bij de gemeenten aan de bel trekken en gemeenten meer samen moeten werken. Een analyse op dorpsniveau zou het mogelijk moeten maken om gemeenschappelijke zaken in beeld te brengen bij gemeente(n) en provincie.

Kunnen ouderen op de dorpen blijven wonen?

In de gemeente Midden-Drenthe is een onderzoek gestart met de vraag:

- willen ouderen in hun dorp blijven wonen;
- wat belemmert hen;
- wat wensen ze; onder welke voorwaarden willen ze blijven wonen, waarbij sociale aspecten uitdrukkelijk in beeld moeten komen.

Het dorpenoverleg Midden-Drenthe is opdrachtgever voor het onderzoek dat in twee dorpen wordt uitgevoerd. De opbouwwerker is procesbegeleider bij dit onderzoek.

De opdracht is: meedenken over hoe je vooral de sociale aspecten goed uit de verf kunt laten komen in het onderzoek en wat je wilt gaan doen met de resultaten ervan.

Hoe verbind je dorpshuizen en opbouwwerk?

Tom Vellinga merkt als consultant voor de Vereniging Dorpshuizen Friesland te weinig van de combinatie OBW en dorpshuizen. Hij vraagt zich af welke rol de dorpshuizen kunnen spelen bij burgerparticipatie en welke rol hierbij is weggelegd voor het opbouwwerk.

Tom Vellinga geeft aan dat er in het kader van de WMO erg veel op de dorpen af komt. Dorpen hebben nog geen enkel idee wat de WMO voor het dorp allemaal voor effect kan hebben. Er wordt ook aangegeven dat de keuzen van de lokale overheid ook nog niet bekend zijn. Vanuit het opbouwwerk gedacht, zou je het gewenste beleid moeten matchen met de vragen en de mogelijkheden die er in de dorpen liggen. De zorg van de aanwezigen is, dat in het kader van de WMO alleen oog is voor de zorg en niet voor welzijn. Het risico is dat het beleid in het kader van de WMO van bovenaf wordt opgelegd, terwijl er vaak al veel initiatieven in de dorpen zijn. Als daar geen aandacht voor is komt er een nog grotere kloof tussen burgers en de politiek.

Wat is het antwoord op de versplintering van jongeren in deelgroepen?

In de gemeente de Wolden (Zuid Drenthe) zijn drie vormen waarin jongeren zich manifesteren: Op straat als hanggroep, in de keten en in de jeugdsozen van het SKW.

Het nieuwe is dat jeugdsozen, zoals die van oudsher altijd hebben gefunctioneerd, niet meer voldoen. De jongeren vallen uiteen in diverse leefstijlen. Iedere groep wil zich onderscheiden en zoekt een eigen plek. Jeugdsozen zoals die vanuit het welzijnswerk ooit zijn opgezet, lopen leeg. Dat wordt mede veroorzaakt door de strenge wetgeving: de drank en horecawet maakt dat roken en drinken niet meer mag. Na jarenlang zich weinig met de jeugd te hebben bemoeid staat jeugd weer hoog op de dorpsagenda. Er is geen zicht meer op wat zich in de keten afspeelt. Moet het welzijnswerk zich er weer mee bemoeien, maar op jongerenwerk is bezuinigd! De keetjongeren zijn niet happig op bemoeienis van buitenaf en staan vaak wantrouwend tegenover de regelzucht van de gemeenschap. Bovendien is er bij veel volwassenen een zekere angst te bespeuren om zich met jongeren te bemoeien.

Ontwikkeling platteland

Een samenvatting van de inleiding van Willem Foorthis, lector plattelandsvernieuwing die in vogelvlucht de ontwikkelingen op het platteland na de Tweede Wereldoorlog schetst.

In de jaren kort na de Tweede Wereldoorlog werd het platteland vanuit een centraal perspectief gezien: voedselvoorziening. Dat vereiste grootschalige landbouw en onder bezielende leiding van Eurocommissaris Mansholt werden alom ruilverkavelingen tot stand gebracht. In de laatste kwart van de vorige eeuw is dat centraal perspectief uiteengevallen in een baaiend van beleids-scherven. Waterbeheer, natuurontwikkeling, recreatie en wonen hebben allemaal hun eigen plek opgeëist. Wonen is het meest dominant en vanuit economisch perspectief ook de grootste trekker. Boeren zijn niet meer de centrale actoren, dat zijn de burgers en de hobbyboeren. Inmiddels hoeven we niet meer te spreken van plattelandsvernieuwing: Het platteland is al vernieuwd en met name de provincie Drenthe behoort tot de meest moderne landsschappen, wellicht van heel Europa.

Daarbij past geen achterstandsdenken, maar voorhoeden denken. Als modernisering ergens heeft plaatsgevonden dan is het wel op het platteland! Daarbij ziet hij een belangrijke opgave voor het opbouwwerk: hij wil de bewoners van het platteland, de dorpen, als sociale eenheid in het centrum plaatsen. De mens en zijn sociaal kapitaal centraal stellen. Dorpsgemeenschappen als laboratorium van een nieuwe manier van samenleven. Dat vraagt om bevlogen opbouwwerkers die zich van die scherven bewust zijn, zich er niet door laten bepalen, maar een uitdaging zien om van die scherven iets nieuws te maken. Nu richten opbouwwerkers zich op een veel te klein segment, namelijk de leefbaarheid, waarmee je al snel komt in de sfeer van het voorzieningenniveau. Helaas is er schaars te aan dat soort opbouwwerkers en het netwerk is een uitgelezen plek om daar verandering in te brengen.

Legitimering

Samenvatting van de inleiding van Bert Middel die een probleem schetst van het opbouwwerk in het huidige tijdsgewricht: legitimering. Wie legitimeert het opbouwwerk? Welke bestuurders/beleidsmakers hebben gevoel voor het sociale?

Bert Middel refereert aan zijn eigen leedens als inwoner van het Oosterpark in Groningen. Oud-wethouder Henk Niemeijer over herstructurering van de wijk: "Een huis is meer dan stenen, een straat meer dan huizen een wijk meer dan huizenblokken!" Oftewel: met ingrepen in het fysieke raak je aan het sociale en ingrepen in het domein van het sociale krijgen vaak een fysieke vertaling. Deze benadering van de combinatie van fysiek en sociaal is van oudsher succesvol geweest. Jo Boer de grondlegger van het Nederlands opbouwwerk werkte zowel aan emancipatie als aan de daarvoor benodigde voorzieningen. Opbouwwerk kan zich profileren door de verbindingen

te leggen tussen beide domeinen, met name daar waar een van die domeinen de overhand dreigt te krijgen.

Wonen is dominant geworden op het platteland, maar niet onproblematisch. Bert Middel put uit eigen ervaring, hij heeft in Zuidhorn, Havelte en Kollum gewoond. Hij heeft gezien dat de culturele dominantie van de autochtonen is overgegaan naar nieuwkomers. Deze pleiten er het hardst voor om de dorps tradities te handhaven of te herstellen. Voor de hoger opgeleiden (mbo-plus) geeft dat een toegevoegde waarde aan het wonen, maar kan de lager geschoolden opsluiten in een folkloristisch achterblijven. Bert Middel pleit ervoor dat opbouwwerkers juist de stem van de lager opgeleiden laat mee klinken in het dorpsverhaal, anders voorziet hij een tweedeling. Sociaal bewogen beleidsmakers zullen juist daarin legitimering zien van het opbouwwerk! Dit netwerk kan een middel zijn om die legitimering te verwerven.

Het vervolg op de conferentie

Na afloop bleek dat alle deelnemers het een inspirerende bijeenkomst hebben gevonden. Men heeft voor verschillende onderwerpen aangegeven er wel verder mee aan de slag te willen. Er is inmiddels een werkgroep van opbouwwerkers gevormd die de volgende bijeenkomst van het netwerk gaat voorbereiden. Het onderwerp zal zijn: Dorpsplannen. Aan de hand van drie casussen: Dorpsagenda, Tynaarlo Dorpspiegels, Opsterland Dorpsvisie, Borgercompagnie wordt gewerkt aan de opgaaf: Dorpsplan = plan van het dorp.

<

Opbouwwerk moet bewoners platteland als sociale eenheid in het centrum plaatsen